

Aesculus hippocastanum 'Baumannii' geplant net voor en net na de oorlog.

'Bomen vormen de gezichtscontouren van een stad'

Op de koffie bij... de bomenman van de gemeente Breda

In Breda vormen bomen, tezamen met de parken en het water, de belangrijkste structuurdragers van de stad. Zij vallen tot nu toe buiten schot van de grootschalige gemeentebezuinigingen die momenteel spelen. 'De boomstructuren geven Breda haar allure; zij zullen niet zomaar verdwijnen', voorspelt werkvoorbereider Johan de Jong (56).

Auteur: Karlijn Raats

Wat houdt jouw functie in?

'Ik ben werkvoorbereider en adviseur bij de directie Beheer, ik adviseer diverse gemeentelijke afdelingen. Ook particuliere boomeigenaren kunnen, wanneer het gaat om monumentale bomen, van advies worden voorzien. Door dat contact met partijen, zowel binnen als buiten, is mijn functie afwisselend. Ik help mee om het bomenbeleid vorm te geven met als basis de opgestelde richtlijnen ten aanzien van beheer. Dat doe ik met name bij technische toetsingen van nieuwe plannen.'

'Er wordt onder andere gecheckt of de groenstrook breed genoeg is voor boomaanplant, afstanden meten van bomen tot aan woningen

voldoende is, of benodigde kuubs doorwortelbare ruimte in acht genomen zijn, of de afstanden tussen hagen en obstakels voldoende groot zijn om de maaibaarheid te behouden en of de hoogtes van hagen zodanig zijn dat ze goed kunnen worden geknipt.'

'Voor een andere afdeling beoordeel ik de kapaanvragen en ga met ontwerpers naar buiten om hen van technisch advies te kunnen voorzien. Ook het afwerken van klachten en meldingen is een onderdeel van mijn functie.'

'De officiële functienaam is technisch medewerker. Ik zit in een team met andere technisch medewerkers in het Bureau Product Ondersteuning (BPO). Ieder gaat over een eigen

discipline, zoals onder andere groen, verharding, spelen, ecologie en riolering. We zitten naast elkaar met ons bureau, dus de overlegstructuur is optimaal.'

Is een dergelijke samenwerkingsstructuur van groen met de rest zo onderhand niet een uitzondering?

'Tot pakweg tien jaar geleden liepen we tegen veel problemen aan. Daardoor heeft de gemeente haar afdelingen opnieuw ingericht. Nu kan ik als groenadviseur makkelijk meekijken over de schouders van de ontwerpers en bestekschrijvers. De ontwerpafdeling houdt ook rekening met onze richtlijnen. BPO vormt de schakel tussen

hetgeen binnen wordt bedacht en een goede uitvoering buiten. De technisch medewerkers bereiden de werken voor. Daarna zetten wij het werk door naar de districtsuitvoering. Breda kent vijf districten, te weten: twee noordelijke districten, twee zuidelijke en een centrumdistrict. In ieder district werken een voorman en groenverzorgers; binnen de club groenverzorgers is een aantal toezichthouders opgeleid. De districtsuitvoerder voert directie op werken en werkt daarbij samen met de toezichthouders.'

Toezichthouders maken deel uit van het buitenteam? Dat is praktisch.

'Ja, want zij moeten uiteindelijk ook het onderhoud doen. Als je je eigen buitenmensen toezicht laat houden op een werk, dan voelen zij zich niet alleen verantwoordelijk, maar ook werkt de afwisseling motiverend. De toezichthouders zijn allen gekwalificeerd voor hun taak; dat spreekt voor zich. We stimuleren het hele buitenteam in het volgen van opleidingen. Zo hebben veel voorlieden de opleiding Directie UAV gevolgd en hebben we binnen de bomenploeg een vijftal ETW'ers en één ETT'er. Ik weet uit eigen ervaring dat afwisseling motiverend werkt. Ik werk sinds 1978 bij de gemeente Breda. Ik had nooit gedacht dat ik het zo lang bij een baas vol zou houden. Maar ik kon telkens veranderen van afdeling. Ik begon na de tuinbouwschool de opleiding Aanleg en onderhoud van grootschalig groen en kon na bij enkele particuliere hoveniers te hebben gewerkt, bij de gemeente als groenverzorger terecht. Ik werd vervolgens opzichter, vertrok daarna uit het district en kwam terecht in de werkvoorbereiding. Ik heb als werkvoorbereider de specialisatie bomen. Dat was een bewuste keuze.'

Leg eens uit?

'Ik voel passie voor bomen vanwege de hoge leeftijd die ze kunnen bereiken. Door hun hoge leeftijd krijgen ze een indrukwekkend uiterlijk. Ze zijn blijvende structuurdragers. Maar ook kent Breda veel monumentale bomen langs de singels en in de parken. We hebben een aantal oude moerbeibomen, een zeer oude tamme kastanje en een oude vleugelnoot. Daar wordt geld aan uitgegeven; dit in de vorm van bijvoorbeeld stormankers of extra steunen om uiteenvallen tegen te gaan. Behoud is belangrijk, want zij geven de stad aanzien. Breda heeft in totaal 90.000 geregistreerde bomen, de meeste kerngezond. Natuurlijk heb ik de ambitie om stappen te zetten in de richting van groeiplaatsverbetering, maar de

Tilia platyphyllos, geplant in 1960 (voorgrond), Acer saccharinum 'Elegant' geplant in 1925 (achtergrond gevangeniszijde).

realiteit is dat ik te maken heb met beschikbaar budget en met eisen. Het is altijd zoeken naar de gulden middenweg. Veel gemeenten, zoals Den Haag en Amsterdam, kunnen heel veel investeren in ondergrondse groeiplaatsen, oneindig zo lijkt het. Daar ben ik wel eens jaloers op. Wij houden wellicht te veel vast aan traditionele groeiplaatsen met bomenzand onder trottoir, granulaat onder parkeervakken en eenvoudig openspitten van open grond. We brengen wel beluchtingsystemen aan onder verharding om neerwaartse wortelgroei te stimuleren en uiteindelijk opdruk tegen te gaan. In de nieuwe stad, dus op plekken waar de stad wordt uitgebreid, wordt wel rekening gehouden met nieuwe mediums zoals kratjessystemen; ook worden daar, als het even kan, kabelvrije zones aangelegd. In de bestaande stad kan dat niet, want de grond ligt al te vol. Daar worden bomen geplant in veel te krappe groeiplaatsen van soms niet meer dan vijf kuub voor een boom van de eerste grootte, dit om het beeld te handhaven. Als er een eik is heengegaan, dan komt er toch een eik voor terug, tegen beter weten in. Normaal kan een eik makkelijk honderd jaar mee, maar het bestuur weet bij aanplant al dat een eik in de binnenstad na vijftien jaar staat te kwijnen en over vijftig jaar uitvalt. Het is een dure grap om een boom te planten die zijn jeugdfase niet eens doorkomt.'

Kennelijk wordt er graag geld vrijgemaakt om het beeld te handhaven?

'Jaarlijks krijgen we een budget waarmee we ons totale groenbeheer moeten oplossen. Gelukkig zijn de bomen tot nu toe nog niet ten prooi gevallen aan de bezuiniging. Boomstructuren blijven tot nu toe buiten schot omdat zij structuurdragers zijn en het aanzien van Breda in de singels en de parken bepalen. Wel worden de heestervakken momenteel omgevormd naar gazon. Groen wordt gesaneerd zodat wat overblijft weliswaar soberder is, maar goed te onderhouden met minimale middelen.'

De hele buitenploeg is nog intact. De gemeentes die een groene buitenploeg hebben, zijn op een hand te tellen.

'We hebben in totaal rond de tachtig man in de buitendienst; dit is dan inclusief de kleinschalige reinigers. We hebben eigen VTA-controleurs en eigen onderhoudsploegen, maken gebruik van de sociale werkvoorziening en zetten bulkwerk, zoals maaien van gazons en bermen en bomen in bulk rooien, uit bij aannemers. Ik denk dat het goed is om een eigen basisbezetting te hebben voor het specialistische werk. Eigen onderhoudsmensen hebben feeling met het werkgebied en directe contacten met klanten. De klanten zijn in dit geval de burgers. Zij kunnen beter aan de burgers uitleg geven over de reden van onderhoud en projecten, want zij voelen zich verbonden met

Aesculus hippocastanum 'Baumannii' gepland net voor en net na de oorlog.

Park Valkenberg

de stad. De VTA-controleurs voeren de gegevens in het veld in op een tablet-pc. Dit jaar gaan we werken met een systeem van Oranjewoud. We hadden eerst een superuser die het systeem op haar duimpje kende, maar bij Oranjewoud krijgt iedere gebruikersgroep een opleiding in het gebruik van het hele systeem. Op onze afdeling zetten we, indien nodig, vervolgacties uit bij aannemers naar aanleiding van de VTA-controle. Een maal in de drie jaar controleren we alle bomen, maar langs de invalswegen en in het historische stadshart binnen de singels, waar de bezoekersdruk en gevaarzetting hoger zijn, ieder jaar.'

Hoe staat het met de ziektedruk?

'We hebben last van kastanjabloedingsziekte, iepziekte, massaria en kastanjemineermot. Zestig

procent van de paardenkastanjes is aangetast. Wetende dat ze het loodje gaan leggen, denk ik dat we op zoek moeten gaan naar alternatieve boomsoorten. Er is nog steeds geen oorzaak bekend. Aesculaap kan me er ook niet veel over vertellen. In lanen waar ze uitvallen, worden paardenkastanjes niet ingeboet. Individueel planten we ze nog wel aan, maar in grotere groepen of lanen ben ik voorzichtig. Wat interessant is, is dat kastanjemineermot bij ons flink aan het afnemen is omdat ik sinds twee jaar blad laat ruimen onder de kastanjes en daarmee alle in het blad overwinterende eitjes opruim. Ik zag een aantal jaren geleden al minder overlast bij kastanjes in verharding, waar traditioneel al het gevallen blad wordt geruimd, dan in berm. Ook zag ik op internet een artikel over bladruimen in Berlijn tegen kastanjemineermot. Dit sloot precies aan bij mijn eigen bevindingen. Daarom heb ik sinds twee jaar het blad onder de monumentale kastanjes langs de singelstructuur laten ruimen. Dit heeft zichtbaar resultaat: normaal gesproken zijn de aangetaste kastanjes al in juli of augustus kaal, maar deze stonden nu in november nog in blad! Het is van belang dat de prachtige exemplaren van honderd jaar die langs de singels in Breda staan, opknappen en er weer aan toekomen om voedsel op te slaan om de winter door te komen en in de lente hun knoppen te laten uitlopen. Iepen vervangen we door tot nu toe resistente soorten. We introduceren in samenwerking met de ontwerpafdeling bewust nieuwe soorten om de diversiteit optimaal te maken. Op plekken waar takuitbraak bij platanen voorkomt, controleren we jaarlijks met de hoogwerker, want als je vanaf de grond massariasymptomen waarneemt, ben je eigenlijk al te laat aangezien de verkleuring start vanaf de bovenkant van een tak. We maken het hele jaar rond gebruik van twee hoogwerkers. Die huren we.'

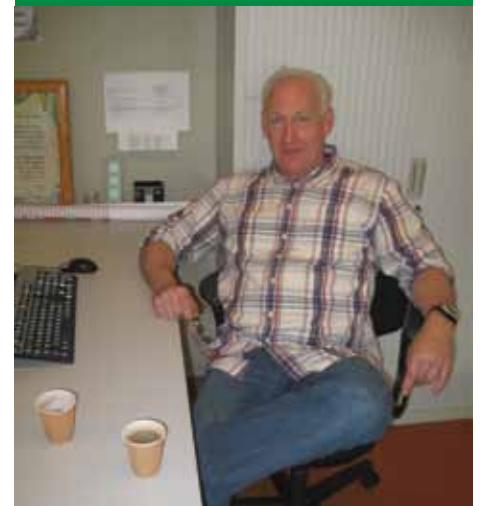
'Over het algemeen denk ik dat het in Breda met plaag- en ziektedruk hetzelfde gesteld is als in andere gemeenten. Toch zou ik graag meer contact hebben met collega's bij andere gemeenten om ervaring en kennis uit te kunnen wisselen, zeker op het gebied van ziekte- en plaagbeheer. Om die reden heb ik drie jaar geleden met Erwin van Herwijnen van de Nationale Bomenbank en Remco Valk van Van Helvoirt Groenprojecten de Groenstudieclub opgericht. Helaas kan ik er in verband met mijn woon-werksituatie zelf nooit heen. De avonden en excursies worden echter zeer druk bezocht.'

Met de burgers communiceren jullie volop, getuige de gedetailleerde informatie op de website.

'Naast de website communiceren we standaard met de zogenaamde 'Breda-berichten'. Deze informatiebrochures worden huis-aan-huis verspreid en bevatten alle relevante informatie over het handelen van de gemeente of over aanstaande werken in de betreffende straat. Dit communiceren dient een duidelijk doel: ten eerste ziet de gemeente de burgers niet als zeurkousen, maar als ogen en oren van de stad; zonder hun medewerking kunnen werken niet veilig en efficiënt worden uitgevoerd. De gemeente vraagt dan ook de medewerking van burgers. Een uitvoeringsteam is erbij gebaat als alle auto's tijdelijk de straat uit zijn om bijvoorbeeld snoei- of veegwerk efficiënt uit te voeren. Daarnaast zijn de burgers de oren en ogen van de stad, wij maken graag gebruik van de meldingen die zij doen over het onderhoud en eventuele schades in hun straat. Ten tweede hebben burgers recht op de informatie. Ze betalen de gemeentelijke belastingen en hebben er dus recht op om te weten wat er met hun geld gebeurt.' en hebben er dus recht op om te weten wat er met hun geld gebeurt.'

Bijzondere bomen in park Valkenberg:

- Quercus ilex
- Quercus frainetto 'Forest Green'
- Populus lasiocarpa
- Fagus sylvatica orientalis
- Fagus sylvatica purpurea 'Tricolor'
- Fagus sylvatica 'Rohanii'
- Fagus rotundifolia
- Platanus orientalis 'Digitata'

Johan de Jong